

Govor na Konferenciji o otvorenom dijalogu u Bosni i Hercegovini u organizaciji Centra za kulturu dijaloga

Dame i gospodo,

«Lijepe riječi sva vrata otvaraju, grade mostove, a grube riječi pogađaju dalje od puške», kaže narodna poslovice. U društvu za dijalog nema alternative, a za izgradnju zdravog društva neophodna je civilizirana kultura dijaloga.

Tema današnjeg razgovora, “kultura dijaloga”, nalazi se u temelju svega što nastojimo uraditi da bismo Bosnu i Hercegovinu vratili na put političkog i ekonomskog oporavka i na put prema Evropi.

Ja se nadam da će ovaj današnji razgovor biti početak niza sličnih razgovora koji će okupiti političke vođe širom Bosne i Hercegovine u pokušaju da objasne svoje pozicije u konstruktivnoj atmosferi, da postignu zajedničku osnovu, te da tako pomognu ovoj zemlji da se izvuče iz ćorsokaka u koji je trenutno zapala.

Ulog je veliki. Postoji mišljenje da različite kulture ne mogu živjeti zajedno.

Ovakvo mišljenje je proizvod neznanja, možda i straha. Ako mu se ne suprotstavimo, moglo bi dobiti maha.

Nesreću su posljednjih dvadeset godina uzrokovali ljudi koji su bili uvjereni da *ne mogu* živjeti zajedno.

Sve je jasnije da rješenje nije u *gruboj retorici* ili u takvim stavovima.

Nećemo doći do održivih rješenja tako što ćemo vrijeđati ljude s druge strane konferencijskog stola.

Niti ćemo postići konsenzus šireći uvrede kroz novinske kolumne i dnevno-političke emisije na televiziji.

Sa zanimanjem sam pročitao citat na dnu pozivnice koju sam dobio od Centra za kulturu dijaloga.

Taj citat glasi: "Možda ja griješim, možda ste vi u pravu, ali samo zajedničkim nastojanjima možemo desegnuti istinu".

To je poznata deviza velikog liberalnog filozofa Karla Poppera rođenog u Austriji. I ona mudro kaže da čak i kada je jedan u pravu, a drugi nije, istina je možda negdje između.

Ali, činjenica je da nema svako ovakav prosvijetljen stav. A šta da radimo kad druga strana *zaista* lupa šakom o pregovarački sto, ili, još gore, kada druga strana neće ni da *sjedne* za pregovarački sto?

Popper i o tome nešto mudro kaže.

U svojoj značajnoj raspravi *Otvoreno društvo* on tvrdi, citiram: "Trebalo da u ime tolerancije insistiramo na svome pravu da ne toleriramo netoleranciju. Treba da insistiramo da svaki pokret koji propovijeda netoleranciju sam sebe stavlja van zakona, a poticanje na netoleranciju i diskriminaciju treba da smatramo krivičnim djelom, isto onako kao što poticanje na ubistvo, ili na otmicu, ili na ponovno uvođenje trgovine robljem treba da smatramo krivičnim djelom."

Prema tome, po Popperovom mišljenju, moramo nastojati da stvaramo kulturu dijaloga, ali i da štitimo toleranciju od netolerantnih ljudi.

U posljednje tri godine, čini se da su u Bosni i Hercegovini politika inata, nadmudrivanja i retorika etničke mržnje dobili na cijeni.

U zemlji se sada osjećaju posljedice, a netolerantna retorika dodaje svoju posebnu vrstu otrova bolestima nezaposlenosti i beznađa.

Ne morate biti posebno pametni da biste znali šta želite – čak i malo dijete zna šta želi. Ali, da biste razumjeli šta drugi ljudi žele, potrebna je inteligencija i strpljenje.

Istorija bivše Jugoslavije je prepuna propalih političara koji su znali samo šta je to što oni žele.

Fokusiranje isključivo na vlastite težnje znači da ne morate svoje interese pomiriti sa interesima drugih; to znači da ne pokušavate da tragate za rezultatima u kojima bi obje strane bile na dobitku.

Ali, u funkcionalnoj demokratiji, jedini način da dobijete ono što želite je da osigurate da i drugi dobiju ono što oni žele. A da je to moguće, mi smo dokazali u Evropi koja se gradi već jako, jako dugo – 50 godina. Čak i ovaj evropski ustav, koji se sad zove Lisabonski ugovor, počeli smo o tome da razmišljamo sa jednim govorom Joške Fišera tačno prije deset godina. Znači i to je bilo teško, ali svako je razmišljao šta on dobija, ali i šta onaj drugi dobija, šta ovaj drugi želi. Tako smo postigli taj sporazum.

Sposobnost razumijevanja onog što drugi žele i pronalaženja kreativnih metoda za pomirenje različitih ciljeva takođe je ključ za prosperitet i bezbjednost.

U drugim zemljama, političari pokušavaju da izgledaju prijatno u javnosti, a kada su iza zatvorenih vrata pokazuju svoju nemilosrdnu stranu i često zanemaruju uobičajenu kurtoaziju.

Ovdje u Bosni i Hercegovini čini se da je suprotan slučaj.

Iza zatvorenih vrata, mnoge – naizgled šovinističke – političke vođe nemaju problema da se ophode prema vođama drugih grupa s poštovanjem, da razmjenjuju viceve i postižu dogovor o mnogobrojnim pitanjima. Ali, kada se nađu pred medijima odmah zauzmu ratoboran ili možda netolerantan stav.

Poštovani,

Prije nekih 14 godina, Michael Steiner i ja upoznali smo ambicioznog mladog političara iz jedne male opštine sjeverno od Banjaluke.

Taj me čovjek tada impresionirao svojom vizijom, energijom i hrabrošću.

Taj političar bio je, naravno, Milorad Dodik.

Uprkos velikoj ličnoj opasnosti, on je putovao u inostranstvo da se sastane sa političarima i prijateljima Bošnjacima, da bi diskutirali o budućnosti njihove zajedničke zemlje kad se konačno bosanski rat završi.

Milorad Dodik je, po mom mišljenju, pojedinac koji je i u dobru i u zlu, i u pozitivnom i u negativnom, imao ogroman uticaj na mirovni proces.

Mnogi ga okrivljuju za povećanu upotrebu ekstremističke retorike, bilo u odnosu na održavanje referenduma bilo na poricanje ratnog zločina kao što su pijaca Markale ili Tuzla; i, uopštenije, u pogledu rječnika njegovog političkog diskursa, uz upotrebu termina kao npr. „Teheran” za Sarajevo.

Riječi imaju značaj i ono što je rečeno ne može se poreći. Političari bi od svih ljudi to trebali bolje da razumiju. Ostrašćena retorika podiže tenzije što zauzvrat može eskalirati i u nasilje.

Da li je ovo, pitam se, isti Milorad Dodik koga sam upoznao 1996. godine sa Steinerom? To je pitanje koje želim da postavim. I, ako jeste, šta on može uraditi pa da se dosegne vizija jedne prosperitetne Bosne i Hercegovine kao doma svih njenih naroda, entiteta, manjina, narodnosti koju je mladi Milorad Dodik u svoje vrijeme tako jasno predstavio. Govorio je čak i o tome da će međuentitetske granice jedanput nestati.

Kuda vodi razgovor o referendumu? Čijim dugoročnim interesima služe osporavanja međunarodnog autoriteta u Bosni i Hercegovini? I koja to rješenja zadovoljavajuća za sve strane može premijer Republike Srpske danas da ponudi svim građanima Bosne i Hercegovine, bez obzira na to gdje žive, i bez obzira na njihovu etničku i stranačku pripadnost, da se ova politička pat-pozicija konačno prevaziđe?

Već sam izrekao priznanje organizatorima na postavci današnje debate. Ali ona ipak ne bi bila moguća bez Milorada Dodika, koji je došao u Sarajevo da predstavi svoje ideje i da diskutuje sa vama o budućnosti ove zemlje.

Čut ćemo da li priča Dodik od danas ili možda ipak onaj Dodik iz starih vremena.

Hvala vam.